

15. Чорновіл В. Твори : у 10 т. – Т. 1. Літературознавство. Критика. Журналістика / В. Чорновіл / [упоряд. Валентина Чорновіл; передм. В. Яременка, М. Коцюбинської]. – К. : Смолоскип, 2002. – 640 с.
16. Яременко В. В. Борис Гринченко. Проза : автореферат дис. на стиск. уч. степ. канд. філол. наук. : спец. 10.642 – «Література народів СРСР (Українська література)» / В. В. Яременко. – Київ, 1969. – 28 с.

Summary. The article focuses on the phenomenon of the Hrinchenkos' creative contacts and national social activity in Podilya in the context of the cultural life of Ukraine during the first decades of the XX centuries, which is characterized by activation of national formation and development of Ukrainian language, culture and science.

Key words: Kamianets-Podilsky State Ukrainian University, financial fund, publishing houses, Ukrainian literature, national language.

Отримано: 14.09.2012 р.

УДК 82.091::821.161.2+821.112.2(494)+821.112.2

О.І. Чук

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОТИВУ ІНІЦІАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ТА НІМЕЦЬКОМОВНОМУ РОМАНІ ВИХОВАННЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.

У статті авторка аналізує типологічні особливості функціонування мотиву ініціації в українському та німецькомовному романі виховання II-ї пол. ХІХ ст. на матеріалі романів А. Свидницького, І. Нечуя-Левицького, Г. Келлера, Т. Фонтане та В. Раабе. Особлива увага приділяється жанротворчій функції мотиву ініціації в досліджуваних творах.

Ключові слова: ініціація, ритуал, обряд, мотив.

Міфопоетика романів виховання тісно пов'язана з творчою трансформацією ритуалу ініціації. З огляду на те, що цей обряд є присутнім для роману виховання, доцільним видається його аналіз у романах А. Свидницького «Люборацькі» (1861–1862), І. Нечуя-Левицького «Хмари» (1874), Г. Келлера «Der grüne Heinrich» (1884) («Зелений Генріх»), В. Раабе «Die Akten des Vogelsangs» (1896) («Літопис Пташиної слободи») і Т. Фонтане «Effi Briest» (1894–1895) («Еффі Бріст»). Компаративне зіставлення особливостей функціонування мотиву ініціації в творах українських і німецькомовних письменників II-ї пол. ХІХ ст. дасть змогу глибше і повніше розкрити як типологічні аналогії, так і розбіжності у жанровій системі романів виховання в українській, швейцарській і німецькій літературах.

Типологічне зіставлення аспектів художнього функціонування ритуалу ініціації слід проводити, виходячи з ідей антропологів і літературознавців, які досліджували міфопоетику, ритуальну символіку та особливості втілення мотиву ініціації в художніх творах. Важливими для нас є, зокрема, праці А. ван Геннепа, М. Еліаде, Дж. Кемпбелла, В. Проппа, Дж. Дж. Фрейзера та ін. В обраних нами аспектах (як у міфопоетичному, так і компаративістичному) досліджувані твори А. Свидницького, І. Нечуя-Левицького, Г. Келлера, В. Раабе і Т. Фонтане ще не розглядалися.

Метою даної статті є компаративний аналіз одного з важливих елементів ритуальної символіки в романі виховання – мотиву ініціації. До завдань нашого дослідження зараховуємо визначення ритуалу ініціації та розгляд оприявлення ініціації в досліджуваних романах.

У класичній праці з проблем міфології в літературі та літературознавстві ХХ ст. «Поетика міфу» Є. Мелетинський розглядає роман виховання як характерний жанровий різновид оповідної літератури Нового часу. Для роману виховання, на його думку, близька тема ініціації (ритуалізованого переходу хлопця / юнака в категорію чоловіків племені), яка може втілюватися у творі у вигляді традиційного обряду або живої сутички героя з дійсністю свого часу, в результаті чого виробляються характер і світогляд [10, 282]. Міфопоетика романів виховання тісно пов'язана з творчою трансформацією ритуалу ініціації. З огляду на те, що обряд ініціації є присутнім для роману виховання, зокрема для аналізованих творів А. Свидницького, І. Нечуя-Левицького, Г. Келлера, В. Раабе та Т. Фонтане, типологічне зіставлення аспектів цього художнього функціонування слід проводити, виходячи з ідей антропологів, які досліджували міфопоетику та ритуальну символіку.

Ініціація в етнографічному сенсі означає обряд посвячення, а в більш широкому значенні, яке використовуємо тут, – це перехід, внаслідок якого людина (персонаж) змінює свій соціальний статус і входить у певну спільноту чи суспільний прошарок. Це розуміння близьке до юнгіанського потрактування: ініціація виникає тоді, коли людина відмовляється підкоритися природним інстинктам, відкриваючи у собі можливість рухатися у напрямку до власної свідомості. Сукупність ініціаційних обрядів і усних настанов мають на меті радикально змінити релігійний та соціальний статус неофіта, який входить у світ людський і світ духовний [3, 20].

У 1908 р. французький етнограф і фольклорист А. ван Геннеп уперше запропонував класифікацію так званих обрядів переходу: обряди відділення, обряди проміжні та обряди включення. Обряд ініціації, який передбачає залучення людини до певного товариства – вікового або «таємного», він відніс до проміжних. Ініціація – це завжди перехід до нового простору, це часто подорож, справжня чи уявна, за межі свого дому, родини (роду, клану) в інший світ, який є сакральним. Протилежні до обрядів ініціації обряди вигнання, виключення та відлучення, є обрядами відділення та десакралізації [2, 105]. За А. ван Геннепом, структуру ініціації складають кілька етапів. Перший етап, сепаративний, полягає у відділенні індивіда від соціальної групи, в яку він входив раніше. Лімінальний етап – це етап випробовувань та межових ситуацій. Під час заключного етапу, відновлювального, особа повертається до своєї соціальної групи у новому статусі.

У романах А. Свидницького, І. Нечуя-Левицького, Г. Келлера, В. Раабе та Т. Фонтане ініціація не зводиться лише до зображення випробувань людини у межових ситуаціях чи відтворення прадавніх обрядів. Мотив ініціації організовує сюжет творів, і, повторимо, визначально впливає на формування характеру головних героїв, які під час проходження цього ритуалу внутрішньо змінюються.

Розглянемо, яким чином етапи ініціації, вирізані А. ван Геннепом, стають сюжетово- та жанротвірними одиницями в досліджуваних романах. Перший етап, як вже було зазначено, передбачає відділення індивіда від звичного соціального середовища. У романі «Люборацькі» А. Свидницького цей процес пов'язаний із початком навчання Антося та Масі, які залишають рідну домівку, щоби здобути знання та набути життєвого досвіду. На нещастя, заклади, в яких вони дістають освіту, є надто недосконалими, а їхні наставники не можуть вважатися ініціаторами – тими, хто направляє посвячуваного на істинний шлях. Так, псевдознання, здобуті братом і сестрою, не відкривають перед ними завісу мудрості. Їхні вчителі неуміло ініціюють, зневажаючи талантами та здібностями учнів. Масю виховує колишня панська утриманка, яка з волі шляхти спольщує українських дітей [14, 66-67].

Фактично, наставники самі створюють труднощі, а потім відходять, залишаючи учнів напризволяще. Основний чинник такої хибної ініціації – це припущення, що приниження зроблять неофіта сильнішим. У романі А. Свидницького простежуємо, як постійне відчуття сорому, постійне цькування деформує у Антося й Масі те, що Р. Генон називав первинною матерією. Учителі переймаються лише дотриманням процедури посвячення, те ж, які зміни відбуваються у душах учнів, їх не хвилює, як і не турбує їхня подальша доля. Справжніх ініціаторів Антось та Мася на своїх життєвих шляхах так і не зустрінуть. Намагаючись діяти відповідно до набутих ритуальних практик в масках священника та польської шляхтянки, вони зазнають невдачі.

Такі ж неосвічені наставники з претензією на вченість «навчають» Дашковича та Радюка [12, 111]. Дашкович і Радюк стають на шлях самоініціації, активно задовольняючи свої духовні запити. Вони повертаються додому в новому статусі, проте у рідному середовищі почувуються тепер некомфортно. Обое прагнуть повернутися туди, де отримали знання, до Києва. І, якщо Дашкович адаптується до правил спільноти, яка приймає його, адже він неухильно дотримується закріпленої за ним репутації взірцевого і благонадійного професора, то Радюка змушують покинути громаду, він не стає «своїм» і навіть вважається небезпечним для суспільства. Радикальне відхилення від норм, які закладені під час навчання в академії, приймається як загроза для основ державності [12, 360-361]. Перебувши деякий час у столиці Російської імперії, пройшовши з честю і це випробування, Радюк робить ще одну спробу долучитися до київського товариства. Та вдруге його не сприймають і дивляться з відразою як на носія зарази – європейських ліберальних ідей. Радюк знову-таки залишає Київ, щоби переїхати аж на окраїну імперії – на Кавказ.

У своїй, зовні цілком демократичній школі Зелений Генріх зауважує таке ж нехтування формуванням внутрішнього світу учнів. Вчителі-колишні духівники підходили до питань викладання як дилетанти, а світські педагоги-«професіонали» застосували масу різноманітних прийомів та методів, що були неефективними: «Hieraus ergab sich als Hauptübel überdies eine ungleiche und unsichere Behandlung der Jugend und die Möglichkeit jener wunderlichen Katastrophen und Abenteuer, deren Opfer bald der Lehrer, bald der Schüler wurde» [18, 133-134].

Учні з сімей так званого «благородного походження» вступають у відкриту конфронтацію з вчителем, який, за чутками, має намір виховувати їх надзвичайно суворо. Наставникові бракує мужності відстояти свій авторитет, він проявляє слабкість, керівництво школи демонструє

байдужість, потурають тривалому конфлікту й батьки учнів. Отже, знівельовано основну роль ініціації: «Таїнство посвячення крок за кроком відкриває перед неофітом істинні зміни існування, вводячи його у світ високого і зобов'язуючи взяти на себе відповідальність бути людиною» [15, 119]. Конфлікт між учнями та вчителями, який матиме несправедливі та жорстокі наслідки для Генріха, спровокований зрілими людьми, що зневажають важливий ініціаторний процес і незаслужено викидають з нього дитину, яку нікому захистити, адже він сирота. Генріх знову потрапляє в обряд ініціації, в якому тепер не існує визначених правил, але є безліч випробувань та ініціаторів – хибних і правдивих. До останніх зараховуємо графа, який відкриває перед Генріхом вчення Л. Фейербаха, та Юдит, яка пробуджує у ньому жагу до життя та стає вірним другом. Зрештою, неофіт Генріх у новому і вищому статусі знаходить визнання у рідному місті – ініційований стає рівноправним членом суспільства, куди його з радістю приймають [11, 137].

Юдит сама пропонує Зеленому Генріху вступити із нею у статевий зв'язок. Це – підсумок ініціації героя роману виховання. Б. Парнікель зауважував, що обряд ініціації, головна форма племінного культу у багатьох народів світу, давав юнаку, який успішно його пройшов, право виконати свій сексуальний обов'язок і вступити у шлюб [13, 276].

Вельтена, героя роману «Die Akten des Vogelsangs», виключають зі школи через нескладені випускні іспити. Обдарований і надзвичайно талановитий юнак залишається на узбіччі, з погордою відкидаючи пропозиції допомоги. Провалений Вельтеном випускний екзамен (так само як і неотримання Антосем парафії) розуміємо, беручи до уваги трактування сучасних антропологів, як ритуал переходу [1, 50-51].

Під час навчання в школі та університеті Вельтен не знаходить собі наставників, для нього взагалі не існує жодних авторитетів, окрім матері. Щоправда, пані Андрес не є суворою і вимогливою – вона цілком на боці сина. Не зустріне він вимогливих менторів і під час «кругосвітньої подорожі», супроводжуючи Єлену й намагаючись стати учителем для неї.

Пояснити невдачі Вельтена можна відмовою від індивідуалізації, першим етапом якої є ініціація. За концепцією К. Г. Юнга, людина, яка проходить індивідуалізацію, тобто розвивається як цілісна істота, виокремлюючись із колективної психології, мусить запропонувати колективу цінності, які були б рівнозначні її відсутності. Протилежний цьому «відкупу» крайній індивідуалізм, який, на думку швейцарського психолога, вступає у безкомпромісний конфлікт із нормами, встановленими у суспільстві [5, 144].

Обряд посвячення для Вельтена, як і для Зеленого Генріха, здається, не складає особливих труднощів. Він готовий до будь-яких поворотів долі – з успіхом випробовує себе у різних іпостасях: вченого, комерсанта, повітроплавця, солдата, моряка, журналіста і перекладача. А. Б. Лорд зауважив, що ідея подорожі для молодої людини – це «вчинок, необхідний для дорослішання чи, ми б сказали, ініціації» [8, 182]. Отже, подорожі для Вельтена та Зеленого Генріха є надзвичайно важливими. Ключовий задум Вельтена – підкороти світ, але не у бюргерському значенні, – здобути своє місце під сонцем – а здобути щастя з коханою жінкою. Проте, в очах мешканців Пташиної слободи він залишається людиною без майбутнього: «Wieder einmal einer, der zu große Rosinen im Sack hatte und nachher das gewöhnliche Pech im Leben gehabt hat. Schade um den alten, lieben Kerl!» [19, 144].

Було б хибним під час аналізу обрядів ініціації у творах не враховувати ґендерний фактор, який є присутнім. Як вже згадувалося, А. ван Геннеп виокремив три етапи обряду ініціації: виділення з рідного середовища або групи, ізоляція і повернення до спільноти. Усі три етапи переживає Еффі з роману Т. Фонтане. Спершу вона погоджується одружитися, маючи надто сміливе уявлення про шлюб у патріархальній Германській імперії та про щасливу сім'ю: «Ich bin ... nun, ich bin für gleich und gleich und natürlich auch für Zärtlichkeit und Liebe. Und wenn es Zärtlichkeit und Liebe nicht sein können, weil Liebe, wie Papa sagt, doch nur ein Papperlapapp ist (was ich aber nicht glaube), nun, dann bin ich für Reichtum und ein vornehmes Haus, ein ganz vornehmes, wo Prinz Friedrich Karl zur Jagd kommt, auf Elchwild oder Auerhahn, oder wo der alte Kaiser vorfährt und für jede Dame, auch für die jungen, ein gündiges Wort hat. Und wenn wir dann in Berlin sind, dann bin ich für Hofball und Galaoper, immer dicht neben der großen Mittellogge» [17, 29-30].

Після одруження Еффі їде з рідного міста – це схоже на ініціацію зрілості, коли ініційований змушений розлучитися із родиною. Таку ж ініціацію зрілості, як вже зазначалося, бачимо й у романах І. Нечуя-Левицького (Радюк і Дашкович одірвані від рідних країв), А. Свидницького (Антось і Маса навчаються далеко від дому), Г. Келлера (Зелений Генріх набуває майстерності у Німеччині), В. Раабе (Вельтен блукає по світу в пошуках щастя). У вимушеному перебуванні героїв далеко від рідного дому знаходимо підтвердження слів Є. Мелетинського, що «ініціація – це відділення від матері, від світу жінок і дітей і перехід у чоловіче товариство, це настання зрілості, набуття зрілості та мудрості, це серія випробувань для чоловіка...» [9, 77].

М. Еліаде зауважував, що ініціація зрілості потребує певного набору операцій, сповнених драматизму. У досліджуваних творах цей набір різний, але слугує спільній меті: показати шлях

переходу ініційованого від природного існування (тут – це життя у колі рідних) до культурного способу існування, тобто, за словами М. Еліаде, перехід до духовних цінностей [16, 143-145]. Але після проходження ритуалу переходу – шлюбу – Еффі потрапляє у фактичну ізоляцію й позбавлена всіх втіх життя. Розкішний будинок перетворюється на жахливу золоту клітку, випробування без обіцянки на краще майбуття. Після недотримання вимог ритуалу шлюбу – адюльтеру – Еффі виганяють як із сім'ї, так і з батьківського дому. Вона потрапляє у нову клітку – маленьку квартиру в Берліні. Е. Ліч зауважував, що неодмінним атрибутом так званих проміжних обрядів є насильницьке утримання об'єкта ініціації, у якого відібрано його звичне домашнє середовище [7, 96]. У листі від батьків, продиктованому безглуздими стереотипами, викладено жорстокі правила нових випробувань [17, 234].

Цей лист символізує здійснення акту жертвоприношення: за порушення правил співжиття жінку виганяють із рідної спільноти, її фактично проклято, у неї відібрано ім'я. Еффі пропонують зупинитися у Берліні – у листі він є символом захистку для тих, хто не піклувався про своє «чесне ім'я», і тепер повинен нести покуту. Як слушно нагадує французько-американський антрополог і філософ Р. Жиран, жертвоприношення – це завжди акт комунікації між тими, хто приносить жертву та «божеством», яке є уявним і тому перебуває лише у уяві [4, 13]. Ті, хто приносить жертву, не усвідомлюють насилля, яке чинять – «божество», а у нашому випадку – це набір типових правил поведінки, допомагає позбутися думок про хибність стереотипів, підживлюючи уяву про «правильність» соціального устрою. Вигнання Еффі й добровільне ув'язнення нагадує одну з форм аскези, яка є неодмінним атрибутом навіть найпримітивніших релігійних практик [6, 232].

Ритуальне «воцаріння» ініційованого, який проходить усі випробування і повертається після духовного воскресіння у рідну спільноту, спостерігаємо лише у романах Г. Келлера та І. Нечуя-Левицького. Зелений Генріх і Дашкович погоджуються з тією системою культурних цінностей, які їм пропонує суспільство й саме тому займають у ньому певний щабель. Наприкінці всіх випробувань ініційовані Зелений Генріх, Дашкович і Радюк стають «старшими» і повноцінними членами суспільства, одружившись і утворивши власні сім'ї (у випадку з молодими Люборацькими – невдала ініціація, пов'язана із хибними обраннями партнерів). Після завершення ініціації усі герої романів виховання роблять спроби повернутися у власний соціум або той соціум, з яким себе ідентифікують. Антось, Маса, Радюк, Вельтен і Еффі вигнані з своєї спільноти і, навіть пройшовши ритуал повернення, не стають «своїми». Таким чином, обряд ініціації, свідомо чи підсвідомо зображений у досліджуваних романах, допомагає глибше збагнути сутність духовного переродження або виродження героїв, що змушені пройти шлях випробувань, які перед ними влаштовують наставники або суспільство.

Список використаних джерел

1. Вульф К. К генезису соціального. Мимезис, перформативність, ритуал / Кристоф Вульф ; пер. с нем. Г. Хайдаровой. – СПб. : Интерсоцис, 2009. – 164 с.
2. Геннеп А., ван. Обряды перехода. Систематическое изучение обрядов ; пер. с франц. / Арнольд ван Геннеп. – М. : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1999. – 198 с. – (Этнографическая библиотека).
3. Ефимкина Р. П. Пробуждение Спящей Красавицы. Психологическая инициация женщины в волшебных сказках : [монография] / Римма Павловна Ефимкина. – СПб. : Речь, 2006. – 263 с.
4. Жиран Р. Насилие и священное / Рене Жиран. – М. : Новое лит. обозрение, 2000. – 396 с. – (Интеллектуальная история).
5. Зборовська Н. В. Психологія і літературознавство : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Ніла Вікторівна Зборовська. – К. : Академвидав, 2003. – 392 с. – (Альма-матер).
6. Кассирер Э. Философия символических форм / Эрнст Кассирер. – М. ; СПб. : Университетская книга, 2002. – Т. 2 : Мифологическое мышление. – 2002. – 280 с. – (Книга света).
7. Лич Э. Р. Культура и коммуникация : Логика взаимосвязи символов : К использованию структур. анализа в соц. антропологии / Эдмунд Рональд Лич ; [пер. с англ. И. Ж. Кожановской]. – М. : Вост. лит., 2001. – 142 с. – (Этнографическая библиотека).
8. Лорд А. Б. Сказитель ; пер. с англ. и коммент. Ю. А. Клейнера и Г. А. Левинтона ; послесл. Б. Н. Путилова ; статьи А. И. Зайцева, Ю. А. Клейнера / Альберт Бейтс Лорд. – М. : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1994. – 368 с. – (Исследования по фольклору и мифологии Востока).
9. Мелетинский Е. М. Средневековый роман. Происхождение и классические формы / Елеазар Моисеевич Мелетинский. – М. : Наука ; Главная ред. восточной лит., 1983. – 304 с.
10. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа / Елеазар Моисеевич Мелетинский. – 3-е изд., репринтное. – М. : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2000. – 407 с. (Исследования по фольклору и мифологии Востока).

11. Невелева С. Л. О композиции древнеиндийского эпического текста в связи с архаическими обрядовыми представлениями / С. Л. Невелева // Архаический ритуал в фольклорных и раннелитературных памятниках. – М. : Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1988. – С. 128–160.
12. Нечуй-Левицький І. С. Хмари // Твори : в 3 т. / Іван Семенович Нечуй-Левицький ; [упоряд. Н. Є. Крутікової]. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 1 / [упоряд., вступ. ст. та приміт. Н. Є. Крутікової]. – 1988. – С. 103–429.
13. Парникель Б. Б. Относительно полисемантической малайско-язычной «Повести о санг Боме» / Б. Б. Парникель // Типологические исследования по фольклору : Сб. ст. памяти Владимира Яковлевича Проппа (1895 – 1970) ; [сост. Е. М. Мелетинский и С. Ю. Неклюдов]. – М. : Наука, 1975. – С. 275–292.
14. Свидницький А. Роман. Оповідання. Нариси / Анатолій Свидницький ; [упоряд. і примітки Р. С. Міщука ; вступ. ст. П. П. Хропка ; ред. тому П. П. Хропка]. – К. : Наукова думка, 1985. – 570 с. – (Б-ка укр. л-ри ; Дожовтнева укр. л-ра).
15. Элиаде М. Священное и мирское / Мирча Элиаде ; пер. с фр., предисл. и коммент. Н. К. Габовского. – М. : МГУ, 1994. – 144 с.
16. Элиаде М. Ностальгия по истокам / Мирча Элиаде. – М. : Ин-т общегуманитарных исследований, 2006. – 216 с.
17. Fontane T. Effi Briest : Roman / Theodor Fontane. – Köln : Anaconda Verlag GmbH, 2005. – 272 S.
18. Keller G. Der grüne Heinrich : Roman / Gottfried Keller. – Düsseldorf : Albatros Verlag, 2006. – 829 S.
19. Raabe W. Die Akten des Vogelsang : Erzählung / Wilhelm Raabe ; Anmerkungen von M. Ritterson; Nachwort von W. Preisendanz. – Ditzingen : Philipp Reclam jun. Stuttgart, 2008. – 240 S. – (Reclams Universal-Bibliothek Nr. 7580).

Summary. The author analyzes typological features of the initiation motif in the 2nd half of the XIXth cent Ukrainian and German Bildungsroman based on the novels by A. Svydnytskyi, I. Nechui-Levytskyi, G. Keller, W. Raabe, and Th. Fontane. Special attention is paid to the genre function of the initiation motif.

Keywords: initiation, ritual, rite, motif.

Отримано: 4.09.2012 р.

УДК 821.111(417/419)

М.Ю. Чікарькова

«ЧАРІВНА КРАМНИЦЯ» Г. ВЕЛЗА: СВІТ ОЧИМА ДИТИНИ

Статтю присвячено висвітленню проблеми «Велз та дитячий світ»; розглядаються тут також проблеми творчого метода письменника, його опора на традиції чарівної казки.

Ключові слова: фантастика, реалізм, віртуальність, архетип мага, дитяче світосприйняття.

Сьогодні ім'я Г. Велза, автора понад ста творів і близько п'ятисот статей, знайоме кожному. «Він охопив дуже широке коло явищ – тут і політичні трактати, і праці з біології, підручники та популяризації, статті з філософії та соціології, великий цикл історичних та педагогічних творів, цілий спектр творів художніх – від романтичної новели до побутового роману та від наукової фантастики до романів-трактатів, що місцями не можна відрізнити від публіцистики» [3, 5]. Популярність здобули далеко не всі його твори, і сьогодні він відомий читачам насамперед як романіст, письменник-фантаст. Фантастичні ж оповідання Г. Велза знають набагато менше, ніж його знамениті романи, хоча вони привертають увагу не тільки оригінальною тематикою та незвичайними сюжетами, але й майстерністю художника. «Оповідання англійського письменника містять у собі всі якісні прикмети його романів: динамічні, загострені інтригою фабули, «рівняння» з багатьма невідомими, оригінальні гіпотези й пластично змальовані людські типи» [8, 11]. Тим не менше, оповідання майже не привертали увагу літературознавців, які в цій дідині в основному зосередилися на спробах дати їм жанрове визначення. Але ці твори дуже неоднозначні, і подібне завдання виявляється вельми складним. Так, Ю. Кагарлицький пише: